

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

Матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції

(Харків, 4 листопада 2016 року)

У двох томах

За редакцією *А. П. Гетьмана, Б. М. Головкіна*

Том 2

Харків
«Право»
2016

УДК 343.988
ББК 67.9(4УКР)61
3-68

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (голова);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (відповідальний секретар);
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, асист. О. В. Новіков

Злочинність як суспільна проблема та шляхи її вирішення в Україні : матеріали Всеукр. студ. наук. конф., м. Харків, 4 листоп. 2016 р. : у 2 т. / за заг. ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головкіна. – Т. 2. – Х. : Право, 2016. – 194 с.

ISBN 978-966-937-086-0

ISBN 978-966-937-088-4 (т. 2)

ISBN 978-966-937-088-4 (т. 2)
ISBN 978-966-937-086-0

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Видавництво «Право», 2016

7. Маршуба М. О. Криминологическая характеристика личности несовершеннолетнего корыстно-насильственного преступника в Украине : монография / В. В. Голина, М. О. Маршуба. – Харьков : Право, 2014. – 280 с.
8. Чечель Н. О. Особа злочинця у криминології: поняття та типологія / Н. О. Чечель // Митна справа. – 2011. – № 3 (75), ч. 2. – С. 159–164.

Науковий керівник – асист. О. О. Шуміло

*А. С. Дугінова,
студентка 14 групи 5 курсу Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції України Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ТА ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЙОГО ЗАПОБІГАННЯ В УКРАЇНІ

Сім'я є основою будь-якого суспільства, первісним середовищем соціалізації, формування особистості людини, її внутрішніх переконань, настанови на певну поведінку, прищеплення життєвих цінностей. Однак, на жаль, родинне середовище замість того щоб бути осередком любові, добра і гармонії, часто перетворюється на пекло. До цього призводить насильство в сім'ї, зокрема, у формі різних злочинів. З урахуванням значної поширеності в Україні злочинів, пов'язаних з насильством в сім'ї, їх руйнівних наслідків для суспільства надзвичайної важливості набуває питання ефективного їм запобігання.

Законодавче визначення насильства в сім'ї закріплене в абз. 2 ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. (далі – Закон), згідно з яким насильство в сім'ї – будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Станом на 2013 рік було офіційно зареєстровано 174 229 заяв і повідомлень про загрозу або вчинення насильства в сім'ї. Лише в Харківській області правоохоронними органами щорічно реєструється близько 6000 фактів домашнього насильства. Згідно з відомостями Єдиного звіту про кримінальні правопорушення, розміщеного на веб-сайті Генеральної прокуратури України, за січень-вересень 2016 р. було обліковано 922 кримінальних правопорушення, пов'язаних з насильством в сім'ї (за аналогічний період у 2015 р. – 531 (з них на території Харківської області – 55 злочинів), 2014 р. – 736, 2013 р. – 1872). Показово, що у стані алкогольного сп'яніння було вчинено 350 злочинів (майже 40% від загальної кількості). За звітний період від кримінальних правопорушень, пов'язаних з насильством в сім'ї, потерпіло 930 осіб, з них осіб жіночої статі – 700 (75,3%); загинуло 80 осіб (8,6% усіх потерпілих).

При цьому офіційна статистика злочинності, пов'язаної з насильством в сім'ї, не здатна повністю відобразити дійсні масштаби цього явища у зв'язку з високим ступенем його латентності. Детермінантів останньої (в тому числі віктимологічних) надзвичайно багато: усталені традиції не виносити сімейні справи на публічне обговорення; міцне вкорінення у суспільній свідомості гендерних та інших стереотипів (наприклад, установки покорі своєму чоловікові, стереотипу терпіння гніту сімейного життя); стійке внутрішнє табу на оприлюднення сімейних проблем заради збереження сім'ї [1, с 132]; сподівання на виправлення злочинця – члена родини; деякі інші психологічні аспекти; низький рівень освіти і культури населення; недостатнє інформування суспільства про наявність шляхів захисту від злочинів домашнього насильства та допомоги їх жертвам; недостатня увага, неналежне реагування та формальний підхід правоохоронних органів до випадків насильства

в сім'ї й вжиття відповідних заходів профілактики та протидії; низька ефективність діяльності органів публічної влади у цій сфері тощо. За даними різних досліджень, потерпілі звертаються до правоохоронних органів лише у 10–20% випадків насильства в сім'ї [2, с. 18].

Вищевикладене підтверджує нагальну необхідність комплексного вирішення проблеми запобігання злочинів, пов'язаних з насильством в сім'ї, на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях. Заходом першочерговою важливістю можна вважати вдосконалення й конкретизацію відповідних положень вітчизняного законодавства, у контексті чого корисним було б звернення до зарубіжного досвіду. Так, закріплений у ч. 4 ст. 13 Закону вичерпний перелік захисних приписів, які можуть бути винесені особі, яка вчинила насильство в сім'ї, на нашу думку, може і має бути розширений. Наприклад, варте уваги законодавство Австрії щодо насильства в сім'ї (Акт про захист від насильства в сім'ї від 1 травня 1997 р., Акт про поліцію безпеки (розділ 38а) та ін.), згідно з яким поліція має право накласти заборонний ордер, тимчасово виселивши особу, яка погрожує вчинити або вчинила насильство в сім'ї, зі спільного місця проживання, навіть якщо вона є власником відповідного житла; визначити зону захисту, в межах якої кривдник не має права з'являтися, навіть з дозволу особи, яка перебувала в небезпеці тощо. Причому постраждалий не може за своєю ініціативою скасувати дію заборонних ордерів [3].

На превеликий жаль, за майже 16 років дії Закону в Україні так і не було налагоджено дієвої системи кризових центрів для членів сімей, щодо яких було вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, що також потребує вжиття відповідних заходів.

Звичайно, для того, щоб законодавчі приписи не залишалися декларативними, необхідним є належне матеріальне забезпечення відповідних заходів, створення чіткого і прозорого механізму їх здійснення та контролю за виконанням. Лише цілеспрямовані, скоординовані зусилля законодавця, правоохоронних та інших органів публічної влади, громадянського суспільства, вчених сприятимуть вирішенню проблеми попередження злочинів, пов'язаних з насильством в сім'ї.

Список літератури

1. Головкін Б. М. Кримінологічні проблеми умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень, що вчиняються у сімейно-побутовій сфері / Б. М. Головкін. – Х. : Нове слово, 2004. – 252 с.
2. Аналітичний експертний звіт для Ради Європи «Існуюча система збирання та аналізу даних про насильство щодо жінок і насильство в сім'ї в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680471c22>. – Заголовок з екрана (дата звернення: 15.10.2016 р.).
3. Офіційний веб-сайт Федеральногого канцлера Австрії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bka.gv.at/site/cob__37000/6845/default.aspx. – Заголовок з екрана (дата звернення: 15.10.2016 р.).

Науковий керівник – асист. К. Д. Кулик

О. В. Задерей,
студент 2 групи 5 курсу
Інституту підготовки кадрів для органів
Державної пенітенціарної служби України Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах складної політичної ситуації в Україні, зокрема, проведення Антитерористичної операції на сході країни, а також окупації Автономної Республіки Крим на півдні, все частіше як